

in quo resideat ista auctoritas; nam vel fieri debet nova revelatio, et hanc neque videmus, neque experimur, imo etiam si daretur, cum etiam multi sint prophetæ falsi, semper restat eadem difficultas, quomodo discernenda sit vera revelatio a falsa; et cum inter hæreticos, et nos, sit ista controversia de determinatione circa rem fidei, cuius debet fieri ista revelatio? Si utrique parti, certe nos illam non sentimus, multo minus hæretici; si alteri parti tantum certe altera illi non credet, nec facile cedit; nec est major ratio, cur isti detur revelatio illa specialis, quam alii, multo minus ex privato cujusque iudicio res ista fidei discernenda est, cum sit tam incertum, et varium privatum iudicium ut aperte videmus, neque est major ratio, cur iste debebat credere spiritui alterius, quam e converso; si autem unusquisque iudicium proprium sequitur, tot erunt fides, et tam contrariæ, quot sunt sententiæ, et capita, et sic oportet multa ex illis esse mendacia, cum duæ contradictoriæ nunquam possint esse simul veræ. In mendacio autem nullus potest salvari, sed est de numero eorum, qui dixerunt, Isaïæ xxviii: *Quia posuimus mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus.* Solum autem in vera fide salus esse potest. Quod si est vera, etiam una.

XI. Si autem dicatur ipsam Scripturam esse iudicem sui, et illos solum fidem rectam habere, qui puro Dei verbo inhærent, neque Ecclesiam audiunt, tunc manifeste petitur principium; nam cum Scriptura possit bene, et male intelligi, et a multis depravari juxta illud ii Petri iii: *Quæ instabiles, et indocti depravant, sicut et cæteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem;* inquiri, an purum Dei verbum, et Scriptura debeat esse iudex istarum

controversiarum, ut depravata, aut ut legitime intellecta? Primum est manifesta perditio. Secundum est id de quo dubitatur, unde enim constat ex tam multis intelligentiis, et translationibus, sententiis circa Scripturam, quænam sit vera, et legitima, cum omnes dicant se Scripturam sequi, et hanc translationem esse legitimam non illam, hunc librum esse canonicum non illum: omnes enim hæretici, quotquot fuerunt, ex Scriptura conantur probare suos errores, sicut et modo hæretici intendunt; ergo ipsa Scriptura per se sola non potest iudicare de controversiis, et dubitationibus circa ipsum, cum de se tot depravationibus, et intelligentiis pateat, nisi aliquis sit qui juxta illam iudicet, et explicet legitimam intelligentiam Scripturæ. Igitur purum Dei verbum, et Scriptura ipsa, cum de se differenter pateat multorum depravationibus, et calumniis, impossibile est, quod constet, et manifestetur nobis, quodnam sit purum Dei verbum, nisi prius istæ depravationes, et calumniæ tollantur, quod certe Scriptura sola non facit, sed qui illam explicat.

XII. Concludamus ergo hunc perniciosissimum errorem, quod solo puro Dei verbo est credendum, ad hoc maxime tendere, ut omnes sint summe perplexi, et obscuro, neque unquam assecurari possint de sua fide, si quidem licet verbis dicant se sequi purum Dei verbum, tamen in re dantur multæ contentiones, depravationes intelligentis, translationes circa hoc purum Dei verbum, multi admittunt hos libros canonicos, alii rejiciunt, verba Scripturæ quidam sic intelligunt, alii aliter. Quis ergo iudicabit quodnam sit purum Dei verbum? Aut quis ex catholicis erit, qui non velit etiam adhærere puro Dei verbo, sed tamen assecurari volunt prius quodnam sit hoc

purum Dei verbum inter tot contentiones, et controversias de illo, et pro hac securitate recurrimus ad Ecclesiam. Unde optime dicit Augustinus xxxii contra Faustum, cap. xix, similes alloquens hæreticos: « Vide ris id vos agere, ut omnes de medio Scripturarum auferatur auctoritas, ut suus cuique animus auctor sit, quid in quaque Scriptura probet, quid improbet, id est, ut non auctoritati Scripturarum subiciatur ad fidem, sed sibi Scripturas ipse subiciat, non ut ideo illi placeat aliquid, quia hoc in sublimi auctoritate scriptum legitur, sed ideo recte scriptum videtur quia illi placuit. » Quare hæretici non possunt certificare, et assecurare homines de sua fide, quia non agnoscunt iudicem, a quo certificentur; soli vero catholici de hac securitatem, et certitudinem habent, quia cognoscunt iudicium infallibile Ecclesiæ in Petro ejusque successoribus legitimis, cui dictum est: *Non deficiet fides tua, confirma fratres tuos;* imo volumus credere puro Dei verbo, et in ipsa Scriptura Ecclesia dicitur: *Columna, et fundamentum veritatis,* i ad Timoth. iii, et quod ab ipsa fide Petri indefectibili confirmandi sumus, quare hoc etiam non sequuntur, qui puram Scripturam, et verbum Dei dicunt se sequi, cum Scriptura ipsa testimonium perhibeat de Ecclesia? Qui ergo nolunt ab Ecclesia, et a Petro confirmari in fide, oves Petri non sunt, et consequenter neque Christi, qui Petro oves suas commisit, sunt ergo hirci diaboli, denique, vel ipsi proponunt purum Dei verbum et iudicant quid tenendum sit ex illo fallibiliter, vel infallibiliter. Si fallibiliter, nec ipsi, nec qui eos sequuntur securi sunt de sua fide, et sic salvari non possunt, quia sine fide vera impossibile est placere Deo, sed qui non credit jam iudicatus est. Si infallibiliter, ergo jam fatentur in

proponendo Dei verbo, et iudicando hoc quod proponunt esse purum Dei verbum posse dari infallibilitatem in hominibus, cur ergo id denegant Ecclesiæ, cui promissiones istæ factæ sunt?

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XIII. Primum argumentum sumitur ex ratione dubitandi supra posita, quæ reducitur ad illam difficultatem de circulo a Scriptura ad Ecclesiam, et e contra. Ad quod jam respondimus articulo primo, in præsentem non esse locum circulo, quia proceditur in diverso genere causæ; semper enim ratio formalis credendi est unica, scilicet quia Deus dixit, nec ista reducitur ad alteram. Propositio autem Ecclesiæ non est ratio formalis credendi, sed credimus illi tamquam proponenti infallibiliter, et instrumento applicanti nobis revelationem Dei, quæ est ratio formalis credendi. Requiritur tamen infallibilitas etiam in ipso proponente et applicante, tamquam in conditione requisita; quia si conditio applicativa deficeret, non maneremus certi de re proposita per illam, sicut in lege promulganda requiritur tamquam ratio formalis auctoritas legislatoris; deinde, in ministro promulgante, vel denuntiante talem legem, requiritur fidelitas omnimoda, non quidem factiva legis, sed tamquam scribæ signantis, et discernentis quænam lex sit vera, et legitima, ne decipiatur populus proponendo ei unam legem pro alia. Unde notariis datur auctoritas a rege et a lege, ut credatur ei, quod ipsi signaverint. Sic Ecclesia non habet auctoritatem faciendi fidem, sed se habet tamquam Dei notarius, et instrumentum applicans. Unde sicut nullus est circulus in lege humana, et in obtemperan-

do legi, quia lex jubet, quæ a ministris proponitur, et quia a ministro publico promulgatur, quem lex auctorizat; ita neque in credendo fidei, quia Ecclesia proponit, et quia Deus dicit non committitur circulus vitiosus, sicut ergo legi a principe scriptæ creditur, et obtemperatur: dummodo tamen sit a legitima auctoritate signata per ministrum publicum; sic etiam nos puro Dei verbo credimus, sed signato a legitimo ministro publico, id est, ab Ecclesia, quæ non potest sic depravari, sicut Scriptura, et libri materiales, et inanimati, qui patent injuriis hominum et temporum, nec possunt fideliter custodiri, nisi per homines. Isti autem ut fideliter id faciant, et cum infallibilitate determinant, cum sint instrumenta viva, possunt habere infallibilem assistentiam Spiritus Sancti, qui fecit Ecclesiam, columnam, et firmamentum veritatis, I ad Timoth. III, et fundavit supra petram, contra quam portæ inferi non prævalerent, Matthæi XVI.

XIV. Quod si instes in hoc ipso nos committere circulum, quia probamus Ecclesiam auctoritatem habere ex Scriptura, cui non credimus, nisi quia signata est ab ipsa Ecclesia: ergo in tradenda infallibiliter fide, reducimur de Ecclesia ad Ecclesiam. Quod si recurratur, non ad solam Scripturam, sed ad traditionem apostolicam et continuatam semper in Ecclesia, et ad acceptationem communem, qua videmus hanc Ecclesiam tamquam veram Ecclesiam haberi, et hunc Pontificem ut legitimum acceptari. Contra est, quia non constat nobis hanc traditionem esse legitimam, nisi quia Ecclesia illam pro legitima habet, sicut Scriptura, quam acceptat Ecclesia habetur pro legitima. Et similiter acceptatio Ecclesiæ nihil aliud est, quam ipsamet auctoritas Eccle-

siæ, de qua est tota difficultas. Quod si recurratur ad ministros, scilicet prophetas, et Apostolos, quibus primum locutus est Deus, et per quos ministravit sermonem, adhuc non evacuatur difficultas, quia restat videre unde constat nobis illos fuisse veros ministros, et istos qui modo sunt illis legitime succedere.

XV. Respondetur hoc argumentum inquirere certitudinem in re credenda, et in fide, reducendo id, ad aliquam evidentiam, quod est rationem fidei tollere. Nam mirabile est, quod in fide humana nullus dubitet in credendo id quod auctoritate publica alicujus ministri designatur: et tamen in rebus divinis credendis non acquiescimus auctoritati publicæ, quam Deus constituit, scilicet Ecclesiæ? Unde dicit Augustinus VI confessionum, capit. V: « Consideravi, quam innumerabilia crederem quæ non viderem, neque cum gererentur affuissem, sicut tam multa in historia gentium, tam multa de locis atque urbibus, quæ non videram, tam multa amicis, tam multa medicis, tam multa hominibus aliis, atque aliis, quæ nisi crederentur omnino in hac vita nihil ageremus. Postremo, quam inconcusse fixum fide retinerem, de quibus parentibus ortus essem, quod scire non possem, nisi audiendo credidissem. Persuasi mihi non qui crederent libris tuis, quos tanta in omnibus fere gentibus auctoritate fundasti, sed quia non crederent esse culpandos, nec audiendos esse, si qui forte mihi dicerent, unde scis illos libros unius viri, et veracissimi Dei spiritus esse humano generi ministratos? Id ipsum enim maxime credendum erat. » Sic Augustinus ubi illa ratio: « Id ipsum maxime credendum fuerat, » valde formalis est, quia illud non potest sciri, sed necessario debet credi, cum sit totum principium credendi hoc

ipsum quod Deus dixit, neque hoc sit sciendum, sed maxime credendum, et primo. Itaque sicut in aliqua republica, tamquam stultus haberetur, et derideretur, qui publicis tabulis, et scripturis manu publici ministri signatis recusaret fidem adhibere, dubitando de auctoritate ministrorum, et dicendo, quod committitur circulus, quod credimus, et obediunt his quæ a rege ordinantur, quia ejus ministri sic proponunt, et credimus istos esse ministros, quia rex illos instituit, et rursum, unde constat illos instituisse, et similia: totum hoc in politicis habetur tamquam ridiculum, et in divinis admittitur dubitatio de publico ministro, qui est Ecclesia, et ejus auctoritate, etc.

XVI. Itaque dicimus, quod quando auctoritatem Ecclesiæ probamus per Scripturam ab ipsa Ecclesia propositam et acceptatam, non committimus circulum, quia tam Scriptura, quam Ecclesia in diverso genere causæ se habent, ut dictum est, et quælibet illarum propter suam supremam auctoritatem est ratio sui et aliorum, Ecclesia in genere ministeriali, et in proponendo, Scriptura in genere formali, et in testificando. Ulterius autem nititur traditioni, non Scripturæ, quæ per successionem, et acceptationem Ecclesiæ decurrit, de qua quod traditio ita antiqua sit, per ipsam continuatam successionem constat; quod vero si traditio supernaturalis, et vera non constat nobis per intrinsicam evidentiam, sed per extrinsecam inductivam, quæ ejus credibilitatem evidenter ostendunt: quia sic semper reputata est ab initio Ecclesiæ, eo quod primi, qui illam tradiderunt, fuerunt Apostoli, et prophetæ, quibus Deus locutus est per se ipsum, et illis constitit de ipsa locutione divina, per altius lumen, scilicet per propheticum, atque ita sicut Eccle-

sia est modo instrumentum publicum proponens nobis Dei verbum, ita ipsi fuerunt publici ministri Dei proponentes Ecclesiæ veram fidem per lumen immediate a Deo acceptum, quod pertinuit ad prophetiam. Exinde vero tamquam res supernaturales, et a Deo dictæ per continuam successionem ab Apostolis, et prophetis per successores eorum in Ecclesia, usque ad nos, sine intermissione decurrit. Unde optime dixit Augustinus XXXIII contra Faustum, cap. VI, similes hæreticos perstringens: « Unde constat, eos qui nunc habentur Hippocratis nobilissimi medici esse libros, nisi quia sic eos ab ipso Hippocratis tempore, usque ad hoc tempus successionis series ita commendavit, ut de his dubitaret dementis fit? Platonis item, Ciceronis, Varronis, aliorumque hujusmodi auctorum libros, unde noverunt homines, quod ipsorum sint, nisi eadem temporum sibimet succedentium contestatione continua? Quare si quæretur a nobis, unde sciamus Apostolorum esse istas litteras, breviter respondemus, ex fundatissima Ecclesiæ attestazione a temporibus Apostolorum, usque ad hæc tempora, certis successionibus producta. »

XVII. Deinde secundo, Ecclesia et fides habent confirmationem extrinsecam suæ infallibilitatis ab effectibus, scilicet a miraculis, eo modo factis et cum illis circumstantiis, quas diximus articulo primo. Et hæc se habent tamquam rationes inductivæ ostendentes evidenter credibilitatem fidei non veritatem in se. Sic enim Apostolus ad Hebræos II, docet derivari fidem, et continuari in Ecclesia, dum inquit: *Cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab iis qui audierunt in nos confirmata est, contestante Deo signis et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus Sancti distributionibus.* Ubi tangitur

et ratio formalis credendi, scilicet enarratio Domini, et instrumentum publicum proponens, scilicet illi, qui a Domino audierunt, et derivaverunt ad nos, et confirmatio extrinseca per miracula, et portenta, non quæcumque, sed cum virtutibus, et Spiritus Sancti distributionibus facta. Hæc tria solum videmus reperiri in Ecclesia catholica, quia sola ipsa credit ministris Dei, et Ecclesiæ et confirmationem habet per vera miracula. Utrøque vero carent hæretici.

XVIII. Secundo, arguitur ex aliquibus locis Scripturæ, quæ totum iudicium de veritate fidei ad Scripturam, et ad legem reducit, non ad Ecclesiam. Nam Isaia viii dicitur: *Numquid non populus a Deo suo requireret pro vivis a mortuis? Ad legem magis, et ad testimonium. Quod si non dixerint juxta verbum, hoc non erit eis matutina lux*, ergo quando populus requirit aliquid circa fidem, non est remittendus ad Ecclesiam, vel Papam, sed ad legem, vel testimonium. Item Christus Dominus ad probandum se esse Messiam remittit Judæos ad Scripturam, Joan. v: *Scrutamini Scripturas et illæ sunt quæ testimonium perhibent de me*. Et ipsi Judæi ad cognoscendum de Christo non ad summum sacerdotem, vel ad Synagogam remittebant, sed ad Scripturas, ut Joan. vii: *Scrutare Scripturas, et vide, quia a Galilæa propheta non surgit*: et Actorum xvii laudantur Berœenses: *Quia quotidie scrutabantur Scripturas, si hæc ita se haberent*, et non recurrebant ad Ecclesiam, vel Papam. Denique, Galatarum i dicitur: *Si nos aut Angelus de cælo evangelizaverit vobis præter id quod evangelizavimus, anathema sit*, ergo si non potest Ecclesia aliquid amplius addere, vel ponere, quam quod jam est evangelizatum, frustra recurrimus ad ipsam in dubiis fidei. Et eodem spec-

tat quod dicitur Deuteronomii iv: *Non addetis ad verbum, quod ego vobis loquor, nec auferetis ex eo, etc.* et idem habetur Deuteronomii xii, ergo quæcumque iudicia Ecclesiæ circa controversias fidei, vel aliquid addunt, vel non. Si non, ergo sufficit ipsa Scriptura, et superfluit Ecclesiæ iudicium; si autem aliquid addit, facit contra hoc præceptum Scripturæ allatum.

XIX. Respondetur hæc omnia solum probare, quod Scriptura est regula et norma, secundum quam debet fieri iudicium, non tamen quod fit iudex ipse, qui in dubiis pronuntiat, et confirmaturus fideles. Ad primum ergo testimonium dicitur, ibi moneri fideles, ne quærant aliquid a pythonibus et divinis, sed magis convertantur ad legem, non tamen per hoc excluditur Ecclesia, et sacerdotes, per quos lex tradebatur, et explicabatur, juxta illud Matth. xxiii: *Super cathedram Moysis sederunt Scribæ, et Pharisei, quæcumque ergo dixerint vobis servate et facit*: et Malach. ii: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem requirunt ex ore ejus*; sicut non valet hoc argumentum: in Scriptura dicitur, quod debemus Deum amare, virtutem colere, vitia, usuras, adulteria fugere; ergo non debet esse aliquis gubernator, vel princeps, qui ista admoneat, præcipiat, vel castiget; consequentia omnino est nulla. Adde, quod in eodem capite paulo ante dicitur: *Liga testimonium, signa legem in discipulis meis*: ergo testimonium Scripturæ signatur, et ligatur in discipulis, et sic per ipsos nobis proponitur, et non aliter.

XX. Ad secundum locum dicitur eodem modo Christum remisisse ad Scripturas, tamquam ad canonem, et regulam, per quam probaretur fides de ipso, sicut modo etiam ex Scripturis agimus contra Judæos, et hæreticos, sicut qui in litibus re-

currit ad legem, non negat iudicem, neque e contra qui ad iudicem provocat, legem non negat. Et similiter Judæi remittebant ad Scripturam, ut ad regulam et legem, secundum quam debebat iudicari illa controversia de Messia, non ut ad iudicem, hoc enim pertinebat ad sacerdotes, qui et ipsi miserunt ad Joannem, ut interrogarent eum: *Tu quis es*, Joann. i. Berœenses etiam laudantur, quia Scripturas scrutabantur, tamquam regulam, et canonem veritatis, nec tamen vituperantur, sed etiam laudabantur alii, qui in controversiis, et quæstionibus de fide recurrerunt ad Ecclesiam, et ad Apostolos, Actorum xv.

XXI. Ad ultimum locum ex epistola ad Galatas, respondetur, quod Ecclesia non evangelizat aliunde evangelium, quam quod evangelizatum est, sed idem explicat; aliud est ergo evangelizare, aliud evangelium explicare; evangelizare enim præter id quod evangelizatum est, est aliud evangelium condere, quod omnino prohibet Apostolus; explicare autem evangelium est circa illius intelligentiam melius se habere; Apostolus autem non dixit: Si quis vobis explicaverit evangelium, sed si quis evangelizaverit, alias enim qui Ecclesiam non audierit, jubetur haberi tamquam ethnicus, et Publicanus, Matth. xviii, et ipsi Apostoli in Concilium convenerunt ad determinandas controversias de fide, Actorum xv. Eodem modo respondetur ad illa loca Deuteronomii, quod prohibet aliquid addere, vel auferre ad verba legis per modum legis, et Scripturæ, non per modum declarationis, quæ non est additio, sed explicatio. Prohibetur etiam addere aliquid, vel auferre etiam per modum explicationis personis particularibus, non sacerdotibus et ministris, quos posuit Deus ad iudicandum ubi fuerit iudicium ambiguum,

Deuteronomii xviii. Denique, non addere, seu auferre ad verba legis, idem est quod integre servare legem, nec per excessum peccando, nec per defectum; non autem excluditur ibi explicatio in ambiguis, et difficultibus quæstionibus.

XXII. Ultimo, arguitur argumento quo familiariter hæretici utuntur, nam auctoritas Ecclesiæ est creata, et humana, cum non nisi ex hominibus constet, ergo deficere potest, ergo quidquid ipsa declarat, ita manet in dubio, sicut ante, quia falli potest, vel si creditur, non fide divina, sed humana creditur; ex alia autem parte Scriptura est infallibilis, ergo magis ipsi credendum est, imo ipsi soli, et non Papæ. Prima consequentia constat ex illa Roman. iv: *Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax*, id est, mendacio, et deceptioni subjectus, ergo cum Papa sit homo, et Ecclesia multitudo hominum, omnes sunt deceptioni subjecti, et errare possunt. Confirmatur, quia fides est de invisibilibus, id autem quod Ecclesia nobis repræsentat, et ipsa etiam Ecclesia visibilis est, ergo neque de ipsa, neque de propositis ab ea est fides.

XXIII. Respondetur in primis hoc argumentum retorqueri in hæreticos. Nam si Ecclesiæ credendum non est, quia ex hominibus est, et ejus auctoritas est humana, ergo similiter, neque ipsis reformatis, aut eorum auctoribus Calvino, et Luthero, et similibus credendum est dicentibus se reformatum evangelium prædicare, quia homines sunt, et eorum auctoritas est humana; cur ergo ipsis credunt et non nobis. Dicunt, quia ipsi tradunt purum Dei verbum, et non mandata hominum. Replico, et unde constat, quod purum Dei verbum afferunt; nonne ex ipsorum dicto, quia sic ipsi affirmant? Ergo possunt in hoc mentiri

et falli cum homines sint, præsertim cum ex puro Dei verbo libros quos volunt admittunt, quos volunt rejiciunt; deinde, cum tam multa in suis libris commentantur circa intelligentiam Scripturæ, et circa impugnationem catholicorum, et cum Ecclesiam non audiunt, nec subijci volunt Petro, inde innotescit quod præcipit purum Dei verbum, vel ea dicunt ut homines, vel ut Deus, non ut Deus ut de se patet. Si ut homines, ergo in his, quæ contra catholicos dicunt, credendi non sunt. Nos ergo respondemus Ecclesiam Dei, ejusque caput Romanum Pontificem posse considerari, vel ex propriis, vel ex his, quæ habent ex assistentia Spiritus Sancti, et promissione Christi infallibili. Primo modo auctoritas ejus humana est, et fallibilis, et comprehensa sub illa universali: Omnis homo mendax: sicut etiam prophetæ et canonici scriptores deficere poterant ut homines, non prout regebantur a Spiritu Sancto. Secundo autem modo non potest Ecclesia deficere, nec modo humano operatur, sed Spiritu divino juxta promissionem factam Petro: *Non deficiet fides tua*, et Ecclesiæ fundatæ supra Petrum, quod: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*; et quod Ecclesia: *Est columna et firmamentum veritatis*: et quia: *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*, Jo. XVI, ergo excludet omnem falsitatem, scilicet in pertinentibus ad fidem, et salutem: quam assistentiam Spiritus Sancti cognoverunt Apostoli in Concilio congregati, Actorum XV, cum dixerunt: *Visum est Spiritui Sancto et nobis, etc.* ergo quod videtur Ecclesiæ, non videtur solum hominibus, sed etiam Spiritui Sancto. Ad confirmationem respondetur, nos credere Ecclesiam esse visibilem, non quia credamus aliquid ut visibile cum fides sit de non visis, sed cum in re

visibili qualis est collectio hominum, ex quibus Ecclesia constat, et ejus caput, qui est homo visibilis, non solum habere naturalem et politicam auctoritatem, sed supernaturalem gubernationem et assistentiam Spiritus Sancti et gratias Sacramentorum, et similia multa invisibilia, sine quibus Ecclesia non constat, licet homines, qui Ecclesiam componunt, aliquid visibile sint; sicut credimus de Christo, quod sit homo visibilis, licet non visibilitatem credamus, sed quod illud visibile unitum sit divinitati invisibili. Et Sacramenta sunt signa sensibilia et tamen credimus esse Sacramenta, et invisibilem habere virtutem.

DISPUTATIO II.

DE SCIENTIA THEOLOGICÆ.

ARTICULUS PRIMUS.

Quomodo inter se comparentur fides, theologia, et sacra doctrina, et loquatur Div. Thomas.

I. Primum quod se offert investigandum circa scientiam theologiæ, est id quod pertinet ad ejus necessitatem, de qua agit Div. Thomas in hac quæstione articulo primo, sub nomine sacre doctrinæ. Cum autem theologia sit cognitio, quæ ratiocinatur de Deo, oportet concurrere ad ipsam aliquam cognitionem per modum principiorum, et ex eis aliam cognitionem educi per modum conclusionis, sicut in omni scientia, et in omni cognitione probativa requiruntur principia, ex quibus per consequentiam infertur conclusio. Est autem differentia inter theologiam naturalem, quæ est metaphysica, et theologiam christianam, quod in

theologia naturali quidquid cognoscitur de Deo, se habet per modum conclusionis, et non per modum principii; sed effectus Dei, et creaturæ se habent per modum principii, eo quod non possumus naturali scientia ad Deum assurgere, nisi ex creaturis, juxta quod dicit Apostolus, Roman I: *Quod invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. At vero theologia christiana ita agit de Deo, et veritatibus divinis quod pro principiis assumit, non creaturas, sed ipsum Deum, et veritates divinas, ex quibus ratiocinando procedat. Unde necesse est, quod in ista vita procedat theologia ex creditis; quia de Deo in se ipso non possumus cognoscere aliquid, nisi per revelationem divinam, et non ex creaturis: de Deo autem in se, solum datur duplex revelatio, scilicet per visionem claram in patria, et per obscuram, qualis est fides in via. Ex fide ergo sumit principia theologia pro hac vita, ad inferendum suas conclusiones, et ratiocinandum de Deo, ita quod fides respicit immediate revelata, theologia autem illata ex illis, quæ dicuntur revelata mediate, seu virtualiter.

II. Ex his colligitur, quomodo inter se comparentur fides, theologia, et sacra doctrina. Nomine enim doctrinæ, ut dicitur I poster. c. I, et explicatur ibi a D. Thoma, lectione I, intelligitur quæcumque cognitio probativa, quæ in docente nominatur doctrina, in addiscente vero disciplina. Unde ad rationem doctrinæ requiritur id quod ad probativam cognitionem, scilicet aliquid per modum principii inferentis, seu probantis, et aliquid per modum conclusionis illatæ, et probatæ. Unde patet, quo nomine sacre doctrinæ intelligitur cognitio probativa ex revelatis, hæc enim dicitur cognitio sacra; et ita quæ per cognitionem revelatam probantur, nomine sacre

doctrinæ intelliguntur, sive probatio fiat probabiliter, sive scientificè ab hoc enim abstrahit.

III. Nomen autem fidei proprie non intelligitur cognitio probativa, quæ nomine doctrinæ appellatur, quæ enim fide tenentur, non probantur, sed revelantur a Deo, et testimonio ejus, atque auctoritate tenentur, juxta illud Matthæi: XVI *Quia caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est*; et ita fides respicit ea quæ formaliter, et immediate revelata sunt. Nomine vero theologiæ intelligimus, non solum doctrinam probativam in communi, sed proprie, et in rigore scientiam ratiocinatam de Deo, ex his quæ revelata sunt. Et ita respicit ea quæ sunt virtualiter, et mediate revelata, id est, ex formaliter revelatis deducta.

IV. Sic ergo comparantur hæc tria fides, theologia, doctrina sacra, quod fides dicit cognitionem circa res divinas, ut immediate revelatas obscure, et sic præbet principia theologiæ, et comparatur ad ipsam, sicut lumen principiorum ad scientias naturales. Theologia autem est cognitio scientifica, seu certa, procedens ex formaliter revelatis, et inferens ea quæ immediate, et virtualiter revelata dicuntur, tamquam deducta, et connexa cum revelatis formaliter. Sacra autem doctrina dicit quæcumque cognitionem probativam ex revelatis a Deo, etiam probabiliter, quamvis communi usu loquentium sumatur pro doctrina probativa certo et scientificè, et sic est idem quod theologia.

V. Ex his elicies, quid nomine sacre doctrinæ intelligat D. Thomas articulo primo, cum inquit, an sit necessaria præter philosophicas disciplinas. Intelligit enim nomine doctrinæ sacre cognitionem probativam, et illativam conclusionum ex creditis, per fidem, sed nomine doe-